

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЫ БОЛГАШ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1955
СЕНТЯБРЬ
7
СРЕДА
№ 180 (3374)
Өртөз 20 коп.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ (1 арым).
Областың шөлдеринде (1 арым).
А. Юмбуу. — Комсомолчуларнык болгаш аныктарнык политиктиг өөредилгени (2 арым).
Урсин картофельдиң ажаалдамы (2 арым).
Чурттуң чөөн талазынга дүжүт ажаап алышыкыны болгаш тараа белеткелдерин дүргөң доозар (2 арым).

Б. Ханчим. — Улут тудуңуң сурелыг экскаваторчиги (3 арым).
С. Сотнам. — Социалистик чарыкка алган хүлээлгени күүсеткен (3 арым).
И. Петухов. — «Өк» совхозта туду ажылын өлкөндөр (3 арым).
Вьетнамнык Демократтык Республиказының он чыл өвөн Ханойга байырлап эрттирген (3 арым).
Т. Оюн. — Райдетпур комбинатының

ажылын чаз оругаларнык дейлинеге чедирер (3 арым).
Совет кедээ ажыл-агый төлөөлериниң Канадага чоруп турары (4 арым).
Загребте делегейниң садыг делегейи (4 арым).
Моол Арат Республика-биле дипломаттыг харылааларнык доктаалды тургузар дугайында Индиянык шитпирин индий солунуң бижип турары (4 арым).

БҮГҮНГҮ СОЛУНДА:

Үлетпүрнү ажил-агый талазы-биле удуртурун экижидер

Үлетпүрнү, кедээ ажил-агыйны болгаш улус ажил-агыйны өске-даа адыраарык хөгжүдериниң чедилкини удуртулганың дейлинеден, администрация-эргелек аппаратының организацик ажылында улут хамаарыш. Бу үениң болжаыраңгай техникалык иреттерге болгаш мергежидик кадрларнык өскөн эргеледерин удуртуучуларнык, бұдүргелериниң директорларының болгаш бүгү заводтуң база цехтериниң иштиги удуртуу ажаалдакчыларының ажылын үндөшкө-биле экижидерин неген турар.

Бүдүргелерини директорунуң болгаш бүдүргелени эргелек баштаар бүгү эвенларнык ажылында өскү экижидериниң барын Шагаан-Арыгың райдетпур комбинатының ажылдан чикек кыдыр кыруу болур. Бу комбинат күрүне планын ишти-даа, барааның-даа продукция талазы-биле үр үеде күүсетпей келген. Бүдүргеге үчүт савдар, хөй акша-реңги азыр чарыгдаткан турган. Моң түңнелинде комбинат саң-хөө талазы-биле улут бергедешкине таварышкан. Областың чурт үлетпур эргелек Шагаан-Арыгың үлетпур комбинатының директорун солаш, ажаа чаз директорну тоңулаан. Түңнелинде комбинат ажылы бо чылдык баштайгы чартында экижөө.

Директор эш Пижгоровога баштапкы администрация эргелек аппараты комбинаттың саң-хөө ажылын сөгидер талазы-биле улут ажаалдарын чоруткан. Ам комбинатта байдал өскүзү-биле экижөө болгаш бүдүргелениң ай, квартал планыны үргүчү азыр күүсетиниң турар аларган. Комбинат чеди айларнык бүдүргө программасын 105 хуу күүсеткен. Оң бүдүрүп турар продукциянык шынары экижөө болгаш бот-үезиң чингөөн.

Администрация чериниң удуртулганы экижидер, оңу бижиктирер талазы-биле оттулар чүдү эргелек (начальник эш Борзенко) эвөн ажаалдарын чоруткан. Бу эргеледин бүдүргелери болур Кызылдың иш заводу, хөмүр даш шахтазы болгаш Смыстың-Хеминиң иш ажил-агый чери күрүнең планын оңалгаларын үлетпур күүсетип, оругалык ажаал турар. Бүдүргелерини, цехтерин болгаш участкаларын мергежидик удуртуу бүдүргелениң директор, цехтин начальник болгаш мастер бүдүргүң база өске-даа ажаалдакчыларнык боттарының хүлээлгени ак-сеткилдик күүсетип, бүдүргелени удуртурунда четпестер-биле эштеп чөк демекшиң турарында илгерилетиниң турар.

Үлетпүрнү удуртуу баштаарыңк талазы-биле эвөн эвес дуржулгалык аппаратынык, областың үлетпүрүн, оң хөй адыраарыңк ажылын ажил-ишти удуртуу турарыңк эки чикестерин хөй-биле көрүп болур бис. Ичылдаа, моң-биле кады үлетпүрнү администрация-эргелек аппаратының ажылында улут четпестерин демгелөөн орып болбас. Бүдүргелериниң администрация-эргелек аппараты үрдүкчээ аай баш чөк нарын черлерде — райдетпур комбинаттарында, туду организациаларында — күрүнең планын оңалгалары күүсетпей турар, вындыг бүдүргелериниң продукциянык бот-үезиң аар болгаш шынары куду. Бу талазы-биле улут четпестер чурт үлетпур эргелелинде.

Совет Эвилелинде

Москва областың колхозтары болгаш совхозтары тараа белеткелениң, сүт белеткелениң болгаш садып алырының күрүне планын хуусаа бетинде күүсеткен

Москва областың колхозчулары, МТС-тер болгаш совхозтар ажаалдакчылары Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязының Төп Комитетиниң Пленумарының кедээ ажил-агыйны улам ийди көдүрер талазы-биле доктаалы күүсетпешкан, Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязының XX съездинге алдар кыдыр социалистик чарыкты калбарып турган, тараа белеткелениң күрүне планын хуусаа бетинде күүседирин хандырганнар. Бу чылдык август айның 31-де областың колхозтары болгаш совхозтары күрүнеге тараа дужаарының планын 105,3 хуу күүсеткен. Күрүнеге пландан дашкаар 1,5 миллион пуд тарааны дужаар. Колхозтар болгаш совхозтар күзүн тарым тарымнык үренин-биле боттарыңк догуу-биле хандыргыткан, чазын тарым тарым культураларының үрениниң уруулазын чорудуп турарлар.

СЭКП ТБ-ның январь Пленумунуң шитпирин амыралага боттадырышкан, колхозтар болгаш совхозтар мал ажил-агыйнык продукцияны көүдөлдүр чеди алганнар. Бу чылдык август 1-де инек бүрүзүндө сүт саалдамы ортумак-биле колхозтарга 1562 килограмм, азы өрткөн чылдазындан 280 килограмм хөй, совхозтарга—2460 килограмм болган. Эрткен чылдык ол-ла үениңге удур сүт саалдамы инитиң-биле 60 чылдын 55 муң тонна угултаткан.

Мал ажил-агыйнык продуктулуун бедилер талазы-биле алган хөмчөлөргө түңнелинде сүт белеткелениң болгаш садып алырының чыл планын хуусаа бетинде, август 31-де күүсеткен. Эрткен чылга болзага 34,2 муң тонна хөй сүтү күрүнеге дужааган. Чыл төңчүзүңе чедир 40 муң тонна сүт немей дужаатынар. Москва хоорайже сүт продуктуларын болгаш сүт сөөртүп кирериниң чыл планы азыр күүсетинген.

Областың шөлдеринде

КЫЗЫЛ-ЧЫРАА. (Телефон-биле). Чөөн-Хемчик районда Ленин аттыг колхоз дүжүт ажаап алышыкыны чедилкиниң чорудуп турар. Бу хүнерге чедир 130 гектарнык тараазы ажаатылган. Дүжүт багай эвес, гектардан 10—16 центнер азының турар.

Чадааныңк машина-трактор станциязының чорудуп бергени 2 комбайн агрегатыры эки ажаалдап турар. Комбайнларнык саат чөк ажаалдарыга таарымчалык байдалдарын тургузупшан, колхоз баштаар чери бар күштерин дүжүт алышыкының чөк организацидан турар. Тараа кестирер аят машиналардан аныгда хол кадырларыңк 28 кижи база кестирип турар.

Ленин аттыг колхоз күрүнеге сентябрь 1-ге чедир 230 центнер тарааны кирген, затогеронуң белеткел пунктузуңе ач чорудар дээш кургатылган ам-даа 300 азыг центнер тараа бар. Күрүне-биле чөккү хүнерде үе саважым, дүжүт ажаап алышыкыны сентябрь 10-га чедир бүрүн доозарын колхозчулар хүлээлген.

Москва область сизген белеткелениң күрүне планын күүсеткен

Колхозтар болгаш совхозтар ам үеде инитиңиң-малыңа чөм белеткелениң талазы-биле ажылы чорудуп турарлар. Белеткелениң бөдүң чөм эрткен чылдан хөй болуп турар. Колхозтар болгаш совхозтар кукурузанык таарымчар ажилдааны-биле эрткен чылга болзага дыкка хөй сикосту салдырар, ичылган кыкын малды бөдүң болгаш чулуктуг чөмөр-биле хандыргытканнар.

Колхозтарда болгаш совхозтарда Москваның болгаш областың хоорайларының үлетпур бүдүргелериниң база тудуу организациаларының дузалатчызы-биле 60 чылдык сентябрь 1-де 800 муң тонна азыг сикос кирер дериглерин оң иштинде 600 муң тонна кирер капитал тудуларын кылын дооскан. Ам колхозтар болгаш совхозтар сикос тудуларын-биле колхозчулар дөжүзү-биле хандыргыткан.

Ам үеде областа күсүк тарылганы тозулуп турар. Бүгү-өвөлдин Ленин аттыг кедээ ажил-агый академиязының организацик минералдык колхозу ажилдаан түңнелинде эрткен чылды дүжүтүп бедик болганы өрөшүн көргөп, 60 чылдын колхозтар болгаш совхозтар күзүн тарым культураларыңк хөй шөлдеринде

Улут-Хем районунуң Ленин аттыг кедээ ажил-агый артелиниң № 2 хову бригаданың тараа ажаап турар комбайнер эш К. Чорба дүжүттү ыкса хуусаада ажаар дээш күженишикниң ажаалдап турар. Боту чоруп «С-4» деп комбайн-биле хүнде 8 ганың дүжүдүн ажаар турган, ол хүнде 16-18 ганың тарааны ажаап турар. Эш Чорба комбайннык техниктиг ажаалдааның өй-шаанда кылын, ажылга мергежидик бедилди турган, комбайннык үрелишиңге таварышкан уугулаан.

Ол комбайннык дескен тарааны сөөртүп турар комсомолчулар эштер Д. Көк, О. Мишке, Д. Тамара олар нормалы азыр күүсетип, кызылмай ажаалдашышан, комбайннык бүдүргүчүлүгү бедилеринге дуулажым турарлар.

Мордва АССР-ниң колхозтары болгаш совхозтары тараа белеткелениң планын хуусаа бетинде күүсеткен

Мордва АССР-ниң колхозчулары, машина-трактор станциялары болгаш совхозтар ажаалдакчылары кедээ ажил-агыйнык тускай эртемилери тараа болгаш кедээ ажил-агыйнык өске-даа продуктуларын бүдүрерин көүдөлдөр талазы-биле партиянык болгаш чазактың төөгүдү шитпирлерин күүсетпешкан, Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязының XX съездинге төлөптиг ужуражыр дээш социалистик чарыкты улам калбарыткан, 60 чылды эки дүжүттү өстүрүп алган, тараа белеткелениң күрүне планын хуусаа бетинде 101,7 хуу күүсеткен. Боттарының аргаларын санап көргөш, республиканың колхозтары пландан дашкаар күрүнеге 2,5 миллион пуд тарааны дужаар хүлээлгени алган.

Республиканың колхозтары сизген белеткелениң күрүне планын 104,2 хуу күүсеткен.

Ам үеде колхозчулар, МТС-тер болгаш совхозтар ажаалдакчылары чөккү хүнерде күзүн чажым тарым культураларының тарылганы доозар, тараа культураларының, махоракының, тарымал хөдирини, кукурузаның, чигир сөөканыңк дүжүдүн ажаап алырын дүргөң чорудар болгаш бүгү кедээ ажил-агый продуктуларының белеткелениң база садып алышыкының планын күүседирин хандырыр дээш ажаалдап турар. Бу чылдын колхозтар 1956 чылдын бүгү чакы тарылга шыгуу тараа, боты, техниктиг культураларыңк болгаш картофельдиң бедик шынары үреништерин бүрүн белеткелер азыр, хөй-ишти фондуну тургузуп турар болгаш колхозчуларын күш-хүнуңге тараа, акша төлөгезин дыкка көүдөлдөр.

Библиотекаларда номчукчулар

Чөөн-Хемчик районунуң Сталин аттыг колхозта библиотеканы (эргелекчи Т. Ремнюк) номчукчуларнык саны өзүң турар. Ол чорук колхозчуларын номга ынакчылыгын көргүзүп турар. Оларын аралында тудугалар Сундуй, Сүге, Комбуштай, хөвү ажаалдакчыларында өлгүе, Мишин, саанчылар Ховалыг, Бонгула, Олод, кадарын Кунгурдук олар эң идеялыг номчукчулар болган.

Олар «Чер кырында чырык», «Бистер совет икчилер бис», «Аларган кур эр», «Ава» болгаш өске-даа совет чогаалчыларын номнарын номчашан. Олар номну бижидип алган, чогуу хуусаада номчуу, азыг кыдыр эилеп турар.

Библиотека ийиң-бүрү чагымдаларын кылган, ону делгеш. Ийиң номчукчулар база хөй турар. Библиотека эргелекчиси эш Т. К. Ремнюк хөвү тураларыңк номнарын, солугуларын чедирип, колхозчуларга таныштырып турар. Оң номчукчулары ам 235 кижи азыр турар.

Колбайнерлерниң бедик ажилдап алышыкыны

Краснонаволовка (Харьков областы). Краснонаволовка МТС-тиң комбайнеру Арсений Животенко бодунуң дузалатчысы огулу Алексей-биле кады СЭКП-ниң XX съездинге алдар кыдыр ээчтеге туруп, «С-6» агрегат-биле 400-тен эвөн эвес гектарнык тараазын ажаап азыр болгаш 8 муң центнер тарааны бастырар деп хүлээлге алган. Механизаторлар боттарының сөзүн тудуп шылааннар. Микоян аттыг колхозка олар 400 гектар чылдык тарааны кестирген болгаш бункерден 11 муң азыг центнер кызылмай болгаш арбайын бергеннар. Ажаап алышыкының нормалын хүн бүрт азыр күүсеткен болгаш бедик бастырылга дээш азынга болгаш олугуна 9 муң хире рубльди болгаш 6100 азыг килограмм кызылмай берген.

Комбайнер Яков Комарный 290 гектарнык бедик дүжүттү тараазын ажаап алган. Ол гектар бүрүзүндө ортумак-биле 23 центнер тарааны бастырган. Чылдык тарааны ажаап ап турган бедик дүжүттү бастырып, ээлчег нормаларын азыр күүсеткен дээш дешиңгелги төлөриңиң чуруму-биле ажаа 3,9 тонна тарааны болгаш 5160 рубльди санап берген.

Чыл планы азыр күүсетинген

Чөөн-Хемчик районунуң Ленин аттыг колхозунуң тудуу бригаданыңк тууубу болгаш саман бүдүргелениңк эвенолары чыл планын азыр күүсеткеннар.

Тууубу бүдүргелениңк эвеносу (удуртуучу эш Дамын-Балчей) 50 муң тууубу бүдүрер планын 60 муң кыдыр күүсеткен. Ол ишкан саман бүдүргелениңк эвеносу (удуртуучу эш О. Даваа) 40 муң саман бүдүрер турган, 44 муңу кылган.

Тудуу бригаданы саман-биле 50 баш инек кирер бир кажаа, 2 машина турар 1 гараж туткан. Эвенотулардан тууубу бүдүргүчүлери эштер Очур, Хунай олар чыл нормалын 120—150 хуу, саман кажыкчылары эштер Седип, Чолдак-оол, Хаваш-оол хүнде 74 саман центнер нормалын 240—250 хуу күүсетип турганнар. Оң-биле кады мал кажаалы тудуп турар колхозчулар эштер Додунаа, Мандарый, Анай олар хүн нормалын 130—150 хуу күүсетип турарлар.

ХҮНДУЛЕА САМБЫРАЗЫ

ТАРАА БЕЛЕТКЕЛДЕРИНИҢ ПЛАНЫН ХУСАА БЕТИНДЕ КҮҮСЕТКЕН МУРНАКЧЫ РАЙОННАРЫ БОЛГАШ КОЛХОЗТАРЫНЫ СЭКП ОБКОМУНУҢ БОЛГАШ ОБЛКУУСКОМУНУ ШИТПИРИН ЕЗУГААР ОБЛАСТЫҢ ХҮНДУЛЕА САМБЫРАЗЫНГА КИИРЕРИ БОЛЗА:

КАА-ХЕМ РАЙОН (СЭКП райкомунуң секретары эш Москаленко), райкуускомунуң даргазы эш Шелков, МТС директору эш Пашенко — тараа дужаарының планын 107,8 хуу күүсеткен.

Каа-Хем районунуң колхозтары:

«ЛЕНИНЧИ ОРУК» КОЛХОЗ (колхоз даргазы эш Иванов, партия организациазының секретары эш Саранулов) — тараа дужаарының планын 113,9 хуу күүсеткен.

«ТИЛЕЛГЕ» КОЛХОЗ (колхоз даргазы эш Зайцев, партия организациазының секретары эш Берестов) — тараа дужаарының планын 125,7 хуу күүсеткен.

ВОРОШИЛОВ АТТЫГ КОЛХОЗ (колхоз даргазы эш Киселев, партия организациазының секретары эш Байкалов) — тараа дужаарының планын 110,5 хуу күүсеткен.

«ОКТАБРЬ 30 ЧЫЛЫ» КОЛХОЗ (колхоз даргазы эш Челешев, партия организациазының секретары эш Хлопидин) — тараа дужаарының планын 105,6 хуу күүсеткен.

Биң-Хем районунуң колхозтары:

ЛЕНИН АТТЫГ КОЛХОЗ (колхоз даргазы эш Мучаев, партия организациазының секретары эш Береговой) — тараа дужаарының планын 120,1 хуу күүсеткен.

«ТИЛЕЛГЕ» КОЛХОЗ (колхоз даргазы эш Куприянов, партия организациазының секретары эш Германов) — тараа дужаарының планын 101,1 хуу күүсеткен.

Танды районунуң колхозтары:

ЛЕНИН АТТЫГ КОЛХОЗ (колхоз даргазы эш Тагба, партия организациазының секретары эш Широжик) — тараа дужаарының планын 101 хуу күүсеткен.

Молдав ССР. Флорештский районунуң Ворошилов аттыг колхозу инитиңиң мал ажылының хөгжүдөлине чедилкини дээш Бүгү-өвөлдин кедээ ажил-агый делегейиниң ийи чылда киряйичини болуп турар. Малчынар бо чылдын инек бүрүзүндө 3.100 литр сүттү саап азыр деп хүлээлге алганнар. Сөөлү сөс айларын дургузуңда ортумак саалда 1.902 литр сүт болуп турар. Хөй сүт ылазыла дужаалга Езугаар дужаатынган болгаш күрүнеңиң эдшын азыр чурумун Езугаар саттынган. Чурутка: сүттү күрүнеге саалары-биле чорудуп турары. Фото П. Лисенкинниң. (СЭТА-ның фотохроникасы).

Комсомолчуларның болгаш аныяктарның политиктиг өөредилгези

Коммунист партия совет аныяктары Тараа чуртунга беринген, коммунизмни тилегезинге ханымы-биле бүзүредиги, күш-ажылы мыакшыдыг кылдыр кижиздеринче доктаамал сагыш салып келген. Комсомол болза, партияның удуртулагы-биле аныяктарның политиктиг өөредилгезин организастан турар. Комсомолдун политиктиг чырыдышыкыны коммунизм тургузушкунууну сорулгаларын аныяктарга таныштырып, оларның политиктиг болгаш күш-ажылы иденкейин көгүдүп турар.

1954—1955 өөредилге чылында бистин областы аныяктарның политиктиг өөредилгезин азын бедик денгелегте организастанган. Тургустунган политиколаларның болгаш полит-бөлүмненин хей кезин өөредилге планларын чедишкенин дооскан. Хей-хей комсомолчулар партия чырыдышыкыны четкиниге өөртенген. Марксизм-ленинизмни теориязын боттары өөренип турарларын саны өскөн.

ВЛКСМ-ниң Каа-Хем, Эраин райкомвары өртен чылын аныяктарның политиктиг өөредилгезин эки удуртканнар. Ол райкомварының бюралары районда комсомол чырыдышыкыны алымын дугайында айтырылганы хей удаа чугаалажып, анаа хамаарыштыр үндүргөн шиптирлериниң күссөдөзүн үргүлчү контролдап, политиколаларның болгаш политбөлүмненин амын улам өскидер талазын биле комсомол өте организацаларына практиктиг дуаламчыны доктаамал көргүзүп келген. Комсомол райкомвары аныяктарны ишти болгаш тусай билг чеди алымын өөредилге черлеринче хой-биле чорудуп турар апарган.

Илчазда-даа областын комсомол чырыдышыкыны четкиниге амын улам чедиптерери болгаш чамгылар турганы чамгыт эвес. Комсомолдун чамгы райкомвары болгаш өте организацалары политиколаларның, бөлүмненин мыакшыларын четкелдерге аныяктарның болгаш комсомолчуларның эки туралын барымдалар принципти сагызын турган. Чамгы черлерде аныяктарның политиктиг өөредилгезин удуртулга ала-чагаараашкынын агымына кирген. Ол четкелер Удуг-Хем, Би-Хем, Току, Тес-Хем, Барыш-Хемчи райондарының комсомол организацаларына улуу-биле хамааржып.

Политиктиг чырыдышыкы болза, аныяктарның коммунист кижиздалгезин организастангынын кол хевир болуп. Ол амын аргылаар чорук турбас узурлуг. Илчаз турбас чамгы пропагандистер кичээлери дык шынар чок эрттирип, материалдарын бидинтир эвес болгаш амырдалан хөөрук кылдыр тайлал-бырал турарының фактылары хой-биле илерез.

Беседа — кичээлдерге башкылашкыны чорударының кол методу болуп. Ил-

чангаш ону чедишкенин эрттеринге эки белетке херек. Пропагандист болза, өөренир теманын кол-кол айтырылганын билип алырынче дыкчыларын кичээленин угандырар, айтырыг бүзүзүн чедиңгери-биле тайлыбырлар, ону амырдалын боттут фактылары-биле холбаштырар узурлуг.

Политиколаларга болгаш бөлүмнерге кичээлдерин бедик шынардыг болуру пропагандистерниң идея-теоретиктиг болгаш методиктиг белеткелден дык хамааржыр. Илчазган пропагандист кадрларын доктаамал өөредир, оларның семинарларын, чүгөл хуралдарын чымыдырып, дуржулга солчүшкунарын организастан турары комсомол райкомварының чугула сорулгалы.

Марксизм-ленинизмни теориязын боткычыл-биле өөренип турарларын саны хей. Илчаз төлөдө, оларның өөредилгезинге дулаалар, оларга циклиг лекциялар номчулгаларын организастан бээр, консультациаларын болгаш теоретиктиг конференцияларын чорудар чорук чугула.

1955—1956—ча өөредилге чылында комсомолдун политчырыдышыкына чамгы өскерилгелер болуп. Илчаз чыл хуузалыг политиколалар бир чыл хуузалыг кылдыр эде тургустунар. Он ий В. И. Ленинниң амырдал-чуртталганын болгаш амырдал-чорудулазын өөренир талазы-биле бөлүмнер организастангынар. Аныяктарның калбак массалары делегейде болгаш чурттуу шиптиге болушкунарын өөренир улуу-биле сонурган турар. Илчазган агар политиканы өөрениринең бөлүмнени организастангынар. ВЛКСМ-ниң Төп Комитети чер-черин комсомол организацаларына сүмөлөз. Ол болза, аныяктарның политиктиг өөредилгезин улам өскидерине таарымчалыг чаа аргалар болуп турар.

Комсомол чырыдышыкыны четкини четкел тургузар амын өөредилге эгедериниң мурунда мык кылдырган турар узурлуг. Ол амын комсомол организацаларының актив, тус-тус пропагандистер иденкейин киржир хүлээлген.

Комсомол организацаларының база бир чугула сорулгалы болза, улам өөредилгезин организастангы-биле калы нити эртем класстарын дооспаан аныяктары амын болгаш кезде аныяктарының кезекке школарынче хаара тудары болуп.

Ишти эртемни болгаш политиктиг билгич чеди алыр дугайында аныяктарның чүктүлүп бүгү-ле кемчелер-биле лекция, оларның эки өөренип турарына практиктиг дуаламчыны көргүзүр—комсомол организацаларының хүндүгү болгаш харысаалганы хүлээлгези.

А. ЮМБУУ, ВЛКСМ Тыва обкомунун секретары.

Хову турлаанда месса-политиктиг амылды эки чорудуп турар

Каа-Хем районун «Сталинчы орук» колхозунун хову турлааларында месса-политиктиг амылды организастан чорудуп турар.

Агитатор эш Базыр-Тараа агитхуудустары үргүлчү үндүрүп, мыакшыларын амыл-дуржулазын чырыдып турар болгаш тараа ажаалгазында амылдан турар колхозчуларга, механизаторларга хүн-бүрүлүч болушкунарының талазы-биле

беседаларын болгаш номчулгаларын кылдып турар.

Хову турлааларына кино-чуруктарын үндүрүп турар. Сөөлү хүнерде «Сылдыс», («Звезда»), «Вьетнам» деп киноларын, Бүгү-эвилелдин кезде амыл-агыгй делгезинин, Индияның премьер-министри Нерунун СССР-ге чоранынын дугайында кино-журналдарын колхозчулар улууг сонуургалдын-биле көргөннөр.

И. САМУШКИН.

Хуусаа бетинде күүсеткен

Танды районун Жданов аттыг колхозу күрүнге дужаар болгаш садар эвт, дүк, саржаг планын хуусаа бетинде күүсеткен.

Күрүнге 2170 килограмм саржаг дужаар планын күүсеткен. 1134 килограмм саржаг садар турган, 1214 килограмм саржаг саткан. Эйтти 267 центнери дужаар турган, 302 центнер кылдыр, 222 центнер эвт садар планын күүсеткен. Дүк дужаар планы 1200 килограмм турган болза, 1202 килограммны дужаган, 2200 килограммны саткан.

С. ТАНЗЫН-ООЛ.

Колхозтун сиген шөдеринде

СУГ-БАЖЫ. (Телефон-биле). Чедерде «Тилелге» колхоз илтигнин малынга кем белеткээр амылды багай эвес организастан, сентябрь 3-ке чедир 950 тонна сигени саржагтап, 90 тонна силосту салып алган. Дүжүт ажаалгазын киди түлүк амын үзүндө, колхоз баштара чери сиген белеткээр амылды база кошкатпайн турар.

Колхозтун сиген шөдеринде 3 машиналар кожуглуг 1 трактордан ангыда 2 эвт машиналар база кестирип турар. Сигени бөлүп саржагтаарына эш өмүненин 14 кижилг эвенючү чүктүлүгү амылды.

Күскү одарларда

Удуг-Хем районун Жданов аттыг кезде амыл-агыгй артелиниң малчыныры колхозтун малын эки өлт-сигенин чайлааларга чайлааткаш, ам күскү одарларда келгеннөр.

Хойжулар эштер Таппа, Сохсал, Чамбаа үш кодан 1500 шөөр малды Борбак-Арыш шаттарында одаралып турарлар. Чамгычы эш Сенгин-оол, аныяк иштер каларчылары эштер Аас-Сюрюк, Энге-Мадыр, хойжу эш Кудажы олар Барыттың ховуларында болгаш шаттарында келгеннөр. Колхозтун сүт-бараан фермазы Эр-Терекке көзө берген.

Малчынар зоотехник эш Шагмынниң удуртулагы-биле шөөр малдын күскү чуудазын болгаш агарлашыкыны чорудуп турар.

А. СОНСАЛ.

Ленин аттыг колхозтун хойжулары

Би-Хем районун Ленин аттыг колхозунун хойжулары СЭП ТБ-нын январь Пленумунун шиптирлерин амырдалга чедишкенин боттандырар дөш чүткүлүг амылдан турарлар.

Колхозтун бүдүрүлгө планын эзулар бо чылдын октябрь 1-де 2200 баш хой, 150 баш эшкү тургун дөш болза, ам херек кырында 2235 баш хой, 150 баш эшкү бар.

Эртен чылын колхозтун хойжулары хой бүдүрүлгө 1,4 килограмм дүктү кыргып алган турган, а бо чылын 1,8 килограммын кыргып алыр планда көрдүнгөн. Ол план херек кырында ажыр күсетинген. Он ачымында колхоз күрүнге мыавыла дужаар болгаш белеткелдер өртө-биле дужаар дүктүн планын бүрүн күссөдир аргалыг болган. Күрүнге 2000 амык килограмм дүк дулаатынган.

Хойжуларын аразында эш Бай-Кара Бадары болуңу хүлээлгезин удегерлиг күссөдир, бо чылын 225 баш хойлардан төртүнгөн 227 хураганарын чидирит чокка ажаап алган.

К. МААДЫ.

Бүгү-эвилелдин көдээ амыл-агыгй делгелгезинде

Москва. Бүгү-эвилелдин көдээ амыл-агыгй делгелгези. Чурунта: Казах ССР-нин Алма-Ата облазының «Кегенский» совхозунун хойжузу, Сталинчы шаннадың лауреады Т. Павлов Курган областан келген экскурсантыларга 1952 чылда төртүнгөн казах архароменинос укусаалыг кошканы көргүзүп турары. Ол кошканын денгизин 110 килограмм, чылда 8,2 килограмм дүктү берип турар.

Фото Л. Великжанини. СЭТА-нын фотохрониказы.

Урезин картофелиниң ажаалдазы

Картофель ажаарының үзүн чоккушудан. Картофельдин урезин участкаларының ажаалдазын мын организастангындан келер чылын дүжүт улуу-биле хамааржыр. БЭКА-да културанын колхоз бажынынга сентябрь 1-де картофель амыл-агыгй артелиниң эртем-шиптичел институтунун улууг эртем амыл-агыгй эш Будиниң ол темага кылган лекцияны экскурсантыларын улууг сонургалын хаймыдырган.

Баш бурунгары чугула сорулгаларын бирөөзи болза, урезин участкаларын арыгаалары, тодаргайлаарга бүгү-ле азыр болгаш өздүккө кошкак үнүштерни чок кылдыр, база ол мыкшак эске сорттарын дамыларын арылары болуп деп, эш Будин чугаалаан. Бүгү-ле таарышпас клубналарын соонда шилип турар үеде, сорттаары көчүг берге.

Унүштерин «декиндир ирн» болгаш «кара картофель» мыкшак аарылары унун черде турар кезең калдыраалдынар. Он уламындан бүрүлери— халайып, тогаш дүжөр. Аарый берген дестерин ол дестерини барымдалааш, белени-биле тий, ун-сымын болгаш клубназын ап таап болуп.

Шөлдө турган картофель дестерин хамаан чок арыгдан журунда чамдык амыл-агыгйларын хей санын картошказы, он иштинде эд үнелиг дөш урезин картофель кыжын үрелип каар. Арыг-лашыкыны техника талазы-биле көчүг бөдүн чорудуп турар болгаш хей кижиз күжү вегетивнес.

Арыг-лашыкы үзүндө эске сорттарын холумактары база арыдур. Картофельдин сорттары дык хей демкелер-биле, мыкшактыг бажынын хуусаа-биле бот-боттарында ылгалып турар: чижээ, эрте бажыр сорттарын сым-уну сентябрын эгезинде-ле казып каар, мынчаарга орай бажыр сорттар мынча ногаан хевээр турар.

Эрте бажыр картофельдин арыг сорттарын тарып алыр амыл-агыгйларга онза ажыктыг. Төп областарын хей-хей райондарына яровизастан картошказын тарып каарга, эрте бажыр картофельдин дүжүт июльдуң ортузунда-ла гектардан 15—20 тонна болуп турган. Дээр амыл-агыгйларга, чижээ, Москва областың Удомск районунун үшкү беш чыл аттыг колхозунга эрте бажыр картофельди гектардан 33—33 тоннаны август 1-де ал турган. Бажыры ортумак орай азы орай чамгыс-даа сорт ол үеде мындыг чымылдан бербес.

Бодунун херелетинериниң— аш-чөмгө болгаш техникага херелетинеринин талазы-биле мылаан турар болгаш журунда, сорттарын арымын камгаалары база чугула. Спирт кылдыр болбаазырадыр дээр болза, хей крахмал түдүп турар картофельдин болуп херек. Ол чорук үлетпүргө-даа ажыктыг, хей крахмал түдүп турар картофель дужааган дөш, немедө акша ап турар колхозтарга-даа ажыктыг.

Урезин картофелин анаа картошказы ажаарындан оранчок артык хынамчалыг

чорудар херек. Урезин материалын майга чедир шыгаар узурлуг болгаш илчазган картошкаларын ажаап, сөөртүп турган, үрөвөс дөш камнаар херек.

Урезин картофелин ажаары-биле чүткө илчип чөпөкти— аш амынны азы картофель казар «ТЭК-2» тракторун сүмөлөп болуп. Картофель ажаар комбайнын үр шыгаанас, чир болгаш техникага кийер картофельди ажаарына амылдан болуп.

Картошказын шилип тура илч көрүн-калыг: бирөөнине— улууг урезин картофелин, эске ине— түрөк болгаш үрелген картошкаларын аңгылай увары көчүг чугула. Мергезинде кижиз болза, мынчаар аңгылай арыгааларына хей үе чарыдаш, мынчаар кылдырың амын улууг. Түрөк болгаш эи-не аныяк картофель хей сүт түдүп турар болгаш шыгаанас, мынчаар амын улууг. Илчаз картофельди бир дугаар эгелдеге амыл-агыгй херелеттеринге амылдан чугула.

Урезин картофелин шөлдөн көрүн-каларга азы хааржактарга сөдүртүрү дээр. Машина кырында деп алгаш сөөрткөн картофельдин 14 хуууу часка чедир үрелип калганын институттук чоруктан шиптичелдерге көргөзсөн. Шөлдөн савага сөөрткөн картофельдин хораашкыны чүткө 3 хуу болган.

Урезин материалын дугайында сагыш чорашкынын чаа дүжүтү ажаап турда сагындырып кээр.

Чурттуң чөөн талазынга дүжүт ажаап алышыкыны болгаш тараа белеткелдерин дүргөн доозар

Чуртуу бараанын тараа болгаш кезде амыл-агыгй эске-даа продуктулары-биле хандырынынга чөөн талакы райондарын дөш сөөлүг чылдарга хемчаз чөгү-биле өскөн. Кур болгаш куруккан черлерин шиптичел аныяк-биле Казах ССР, Сибириниң болгаш Уралдын областары тараа бүдүрүлгенин улууг райондары болуп турар. Бо чылын тараа култураларының төрөлгезин мында он-он миллион гектар болуп турар.

Чурттуң чөөн талазында ам дүжүт ажаап алышыкыны түдүктөн чоруп турар. ССР-ниң Бөдө амыл-агыгй министрствозунун мезээни-биле амырга август 31-де Казах ССР-ниң колхозтарында беш миллиондан хей, Алтай крайында— дөрт миллион шөлдү тараазы кезип адылган. Красноярск крайының колхозтарында барык беш чүе мун гектар тараа културалары ажаап алдыган. Чөөн талакы райондарының колхозтарында элэн кам миллион гектар тарааны ажаап алган.

Улууг амыл— мурунуга. Казах ССР-ниң колхозтары ам-даа дөрт миллион амык шөлдү, Красноярск крайының колхозтары— бир миллион илч чүе мун гектарын, Омек областында— бүдүн чаргык миллион гектарын, Иркутск— адын чүе мун гектарын тараанын ажаап алыр деп турарын чугаалаарга-ла четчир.

Сибириниң болгаш Казахстаның соңу-чөөн областарының байдалына дүжүт ажаап алышыкыны бичи-ле хөжүдү-амырга улууг чидирлөр болуп деп чүвени эртен чылдарын дуржулазын көргүзүп турар. Чижээ, эртен чылын хей-хей кол-

хозтар ажаап алышыкының баштайгы хүнеринде бир гектардан 15—20 центнер тарааны ап турган, илч-үш неделя өртөндө ол-ла хире черлерден илч катал эвөшти бастырып ал турган. Ажаап алышыкы чөөн талакы райондарга чазе-боранын үелерге таарыжып, улууг бергерлерге ужуражып турар.

Партия организацалары, совет болгаш кезде амыл-агыгй органы, көдөниң бүгү амыл-ишчилери дүжүт ажаап алышыкынын дүргөн доозары дөш, тараа белеткелдеринин планын колхозтар болгаш совхозтар хуусаа бетинде күссөдир дөш долу күштү-биле демкелер херек. Бүгү амылдарының темпелерин сентябрын баштайгы он хонунда шыгызын-биле көдүрер, күрүнге тараа дужаалганы күшкелдер бүгү аргалар чөөн талакы райондарга бар болуп турар. Бо чылын МТС-терин болгаш совхозтарының комбайн паркы мында дык немешкен.

Дүжүт ажаап алырынга болгаш тараа сөөртүрүгө дулаалары-биле чурттуң муруну талакы райондарында комбайнлар болгаш чөлаачылар Сибирде, Казахстанда чөдө берген.

Ам херек болза, комбайн бүрүзү, автомашина бүрүзү бүдүрүлгү-биле амыл-лаарында, ажаап алышыкында болгаш тараа сөөртүлгезинде амылдан турар кижиз бүрүзү түдүктө чок амылдарының бүгү байдаларын тургузында болуп.

Эртен чылын дүжүт ажаап алышыкыныга болгаш тараа белеткелдеринге чымыл алган месса-политиктиг амылды улууг дуржулазын Сибириниң болгаш Казахстан-

ның партия организацаларында бар. Ажаап алышыкының илч түдүк хүнеринде коммунистер колхозчуларын болгаш совхозтар амылчыларынын, комбайн-нерлерин, чөлаачыларын, белеткел пунктуларынын амылчыларын социалист чарымын калбартып чоруткан. Көдөниң амыл-ишчи бүрүзү дүжүт ажаап алышыкыныга амылдан турарын, амылдарга иденкейин киржирин бодунун хүлээлгези кыдыр саваарын партия организацалары чедип алыр, ол чорук дүжүт ажаап алышыкынын болгаш тараа белеткелдеринин чедишкенин шиптирлээр.

Бо талазы-биле партия организацалары колхоз болгаш совхоз бүрүзүгө күш-ажыктык бедик күженишкенин ажаап алышыкы амылдарының амын э-не харысаалганын үзүндө бодунун организацалары болгаш политиктиг амын массалар иштиге чорудар хүлээлгези. Илчаз күженишкени чамдык областарга болгаш райондарга ам-даа тургустунамын дүжүт ажаап алышыкының чорудулазы көргүскөн. Комбайнларын элечег илчаз бедик бүдүрүлгүлүг амылдарында ажаап алышыкынын чедишкенин шиптирлери-биле хамааржыр дөш бүгүгө бидинтир. Элечег нормаларын күссөдир дөш комбайнларын чарыжып бир эвес организастанас болгаш— удурткан болза ажаап алышыкының мыкша хуусааларынын дугайында канында чугаалаар хоо-зун болуп бээр.

Амолоник областа «Минск» колхоз Биров аттыг совхозтар бар. Олар чамгы аай дөшө байдалда туруп турар. Бир эвес

«Минск» совхозта комбайны дүн-хүнде амылдан кылдыр 20 гектар амык болуп турда, Киров аттыг совхозта— чүткө илч, дөрт гектар. Совхозта 74 комбайн бар, хүнде илч чүе гектардан эвөш эвөшти ажаап ал турар, амылды эки организастан болза, хүнде ол комбайнлар-биле мун амык гектарын ажаап болуп. Ол-ла Амолоник областа Жакеин совхозта комбайны дүн-хүнде ортумак амылдан алыр үш гектардан амыл. Ажаап алышыкынын болгаш тараа белеткелдеринин херээ дөш харысаалганын мынганга удурткучулары амыл-агыгйларга техниканын амылгалын мынчаар көрүп турар.

Дүжүттүн чидирлери-биле демкелди ажаап алышыкы амылдарының бүгү калбак фронтунга организастангынын күрүшүн, колхозтарын болгаш колхозчуларын эрте-ажыктарын неген турар. Көз чүе болза,— ажаап алышыкының мыкша хуусаалы, тарааны дүргөн арыгаалары, ону ховулардан белеткел шиптичелерине сөөртүрү болгаш тараа шыгаар черлерин эки дөш херексөөри болуп.

Ол калдына чидириниң бүгү оруктары чөөн талакы райондары шипту дугаалаан фактылар көргүзүп турар. Хей санын тараа шапнара мөөнетиңин чидар, кургалдыр, ону чурдур чорудары оожук организастан турар. Кустанай областын, Урип районунда сентябрь 1-де шапнара миллион амык пуд тараа чыткан. Кожмуриңский, Аршилдинский, Шевченко совхозтарын шапнарында хей тараа бар болуп турар, күрүнге тараа дужаалганынче ады үнгөн амыл-агыгйлар барык кирбөөн.

Тараа дүжөп алырынга белеткел организацаларының кошкак белеткелдин дугайын база катан чугаалаар узурлуг. Сталинград, Балашов болгаш эске-даа областарың белеткел пункттарынын амыл-агыгй чөпөктөрүн мун мурунда «Правданың» арынарында демкелеп турган. Тарааны чөгүрү үзүндө чүдүрбөзүндө Кочкочаев областын, Разувеев районунун белеткел пункттарына он-он машина-

ларың курут турганын дугайын дүн «Правдага» дыкнаткан.

Элеваторларга, белеткел пункттарына чорук-чурукну тургузырыңче уланган дүргөн хемчелерин ССР-ниң Белеткелдер министрствозунун удурткучулары амыл дөшүнө иденген болуп. Чидирлери-биле демкел бедик дүжүт өстүрүп алган-даа райондарга, кандаашкынын агарынын журундан дүжүт шоолуг эвес болгаш райондарга-даа бир дөш чугула. Чамдык удурткучулар дык амын эвес хөвнүг, ол дугайын сагындырар херек. Оларын чугаалажып турары болза: «Бисте дүжүт бедик эвес, бистен алырган-даа херээ чөк». Илчаз илчазы күженишкенин чамдык бүзүредип турган-даа херээ чөк. Дүжүт ажаалгазын чидирит чөккө чоруду-рындан чугула сорулга колхоз болгаш совхоз бүрүзүгө чөк. Миллион-миллион кижилерин күженишкени-биле өстүрүп алган тараа чидирит чөккө ажаап алдыган турар узурлуг.

Дүжүт ажаап алышыкыныга болгаш тараа белеткелдеринге автомобиль транспортуңуң рөлю улууг. Колхозтарын, МТС-терин болгаш совхозтарын машиналары-биле чегелестер белеткелдер министрствозу амыл-буру бүдүрүлгезинин, организацаларынын болгаш ведомстволарын мун-мун машиналарын тараа сөөртүрүгө каар туткан. Эртен чылын тараа сөөртүп турган чөлаачылар бедик мезгелди болгаш күш-ажыктын мадырыл чоруп көргүзүп, оларын мурунда тургускан сорулгалы адырары-биле күссөдир. Ам тараа сөөртүлгезин дөш автомашиналарын чөлаачыларын харысаалганы улам улгаткан. Тараа сөөртүлгезинде чөлаачыларын чарыжып улам калбартыр партия организацаларында негетинип турар.

Автомобиль транспорту-биле чегелестир тараа сөөртүлгезинге эске-даа чөп-сектерин, мыкшакты колхозтарын болгаш совхозтарын чүк транспортуңуң калба-биле ажылаар херек.

Дүжүт ажаап алышыкының дугайын

чугаалажышкан, Сибириниң чөөн талакы райондарының рөлюнга тускай доктаары чугула. Бо чылын тараа бүдүрүлгенин улууг хемчелди-биле көдүлөдир дөш Красноярск крайын, Иркутск областың болгаш эске-даа райондарын партия организацалары хей чүдүлери кылган. Оларын күженишкенин чедишкенин болган: колхозтар болгаш совхозтар тараа култураларынын шөлдүн калбартып, эки дүжүтү өстүрүп алган. Дүжүттү чидирит чөк ажаап алыр дөш, тараа белеткелдеринин планын чүткө доолор эвес, харын ажыр күссөдир дөш ажаап алышыкыга болгаш тараа белеткелдеринге ол хире бедик организастангы чорукту ам көргүзүп херек.

Красноярск крайын, Иркутск областын, бүгү Чөөн Сибириниң ховуларынын амыл-ишчилери ажаап алышыкыга болгаш тараа белеткелдеринге оларын чедишкенин бүгү совет чурт чоругар-ларын чеди алыр узурлуг. СЭП ТБ-нын июль Пленумунун тургускан сорулгалы— дүжүттү чөгүрү үзүндө, чидирит чөк ажаап алыр, белеткелдер болгаш кезде амыл-агыгй продуктуларынын салып алышыкынар планын хуусаа бетинде күссөдир, урезин фондустарын долу-биле уруп алыр, малды четчир санын кемчир-биле хандырар, колхозтарын хей ишти амыл-агыгй бажыларында чаа-чаа чедишкенин чеди алыр болгаш анаа үнд

Улуг тудугнуң сураглыг экскаваторщиги

Улуг ажил-агыйының бүтү алырларының электрэнергияга өзү турар негелдеш хандыры турар күчүлүг чаа-чаа электростанциялар тутулушу турар. Туруп турар гидроэлектростанциялардын арасында Волгада Куйбышевтин гидроэлектростанциясы делегейде эң-не улуг болуп турар. Оң күзү 2.100 муң киловатт. Ол бистик Төрөн чуртувустун төвү Москвага болгаш Поволжьедин хоорайларына база суурларына чыа бүрдү 10 миллиард киловатт ажим энергияны бээр.

Куйбышевтин гидроэлектростанциянын ажылагы кивери чыа бүрдү беш миллион тонна ажим хөмүр даштын камналыгы бээр. Бо гидроэлектр болушун күчүлүг, техникти дериңдеген болгаш туудушунуң хуусаазынын талазы-биле делегейде денежер чүвени чок. Архитектура болгаш инженер уран кызылганын талазы-биле ол кайгачыктыг туудушунуң бирээс. Куйбышев ГЭС-тин туудуу ам беш чыл үргүлүшү турар. Бо үениң дүргүзүндө Волганын эриктери таныттымас кылдыр өскерилген. Төрөн чурт гидротудуштарын бирги кластың ала-чурт техниказы-биле ченселген. Ам үедө туудуга чер кабар, бетон кызыр, арматура, эиткеге болгаш өскө-дөз ажыларын күсөдүн турар 10 муң хире машиналар болгаш механизмер ажылдап турар. Мыда 36 муң ажилчы-нарын күш-ажылын солуп турар күчүлүг агрегаттар бар. Туудушун ам үедө болушун эң-не харысалгалыг болгаш шийтирилг үезиче кирген.

Бо чылын Куйбышев ГЭС-тин баштайгы турбиннары ажылагы килер. Волганың ол болгаш солагай талазы эриктинде туудуш шалдырында ажилдын фронтуну хүн бүрдө калбарып турар. Бүгү-дө объектилерде гидротудуштарын соруу кирген күш-ажылы хайып болуш. Куйбышев ГЭС-тин өскө туудуштары-биле казы экскаваторщигер база чүткүлдү ажылдап турар. Экскаваторлар хүн бүрдө он-он муң кубометр дооруракты казып турар. Экскаваторщигердин арасында эң П. Габитовун ады онза сурагалыг.

Эң Габитов улуг туудушунга флотка албан эртиргенинин соонда келген. Флотка тургаш өренип алган техникти билди ону улуг туудушунга ажилдарында белеткен. ГЭС туудушунда чер казар ажилдарын күчүлдү экскаваторлар күсөдүн турар. Ол кайгачыктыг техниканы өренип алыр туудуштарын бирги ээлчеге сорулагы болуп турган. Мынд кижилерин бирээниче эң Габитов хамааржыр.

Чурттуң адаларыг экскаваторщига Ва. сийди Лянинниң дуулазачы машиния болуп алгаш, эң Габитов экскаватору өренип алыр дөң кызып ажылдап, техниктиг литератураларын номчуп турган. Кызык өөредилге тунел чок барбаан. Удаваанда ону «Уралец — 3» деп экскаваторун машинияне токулаан. Ол сагызында өөрүң-дээ тураа шала коргускан турган, чүге дөңөс арып машинаны башкарыр амыр эвес. Мычазла-даа коруушкун чыткен.

Эң Габитов күчүлдү машинияның кабинине олурушкан оң согууну даш чок эргилдиргеш, хыммын салып башкырыган. Хымш болушун кан дийтерин-биле черге кадалы бергеш оң доураан уксаш самосвалды кырыңче откырган. Баштайгы дөңөсине анык экскаваторщиги машинаны башкарыа дилим эвес болуп, оң согууну уг-биле салып башкыры-даа турган. Экскаваторну башкарып эгелээниниң ол утундурбас хүндүн бээр каш чылдар бидиртпей эршип турган...

А. ХАНЧИН.

Чылдар өрткөн тууду-Ва экскаваторщигиниң ажилга мергежили белип, машинаны бидирүүчүлүг эдилээриниң чаа-чаа дуржулгаларын шийгээди ап турган. Оң түнеленде ол ээлчеге 750 кубометр доурак казар планын ийн муң кубометр чедирген. Эң Габитовтуң чүткүлдү күш-ажылы ону гидротудуштарын коллективинде мурнакчыларын дөңөсине чедирген.

1953 чылдың күзүндө оң ажилы ГЭС бугазының ууну казып эгелээн. Буга казар чери хая даштыг чер болган. Мындүг черге экскаваторнуң хыммын келдүртү тростары үстүн, олар ша четпейне өлөп, хымшты быжыгалап эрилдер үрелип турган. Мындүг берге черин доураан кадыг ажим арга-биле белен казып болуру деп чүвени ол үр-ле болган. Дуржулгалыг машиния черин байдалы мук өренип көргөш, хааларын казып-казы чыдарын көрүп алган.

Мычангаш ол хымштың дийтерин хааларын калтырарың чырык черлеринге кымырлап казып эгелээн. Хаягы чери казырың ол чаа аргалы чедилкинин болуп, ажилдын темпин дүргөткөн. Экипак ээлчеге 980 кубометр черин доураан казырар норманы үш муң чедирип турган. Олар чырык чыл иштинде 108 муң кубометр черин доураан казып, ажилдын эң бедик бидирүүчүлүг өргүскенер.

Эрткен чылдың июльда ГЭС туудушунуң эргелели Союски участкагыч экскаваторщигериниң үш экипажын чоруткан. Оларын бирээниче эң Габитовтуң баштагыч комсомол аныктарың бригадалык база чоруткан. Союски участкагыч туудушунуң солагай эринде турар бетон заводтарың хергелээр дашты тып турган. Эң Габитовтуң агрегатын алырарыңа 15 тонна берген, а экипак ону чүгө 7 тоннага күсөткен. Мычазгыч агрегатты эитп тургузарың хуусаазы албан баш ийн катан кызырган. Ажилдын баштайгы аянда эң Габитовтуң бригадалык күш муң ажим кубометр дашты казып, оларын автомашиналарга чүдүргөн.

Ажилдын темпин ай санында улам бедип турган. Экипак ол участкагыч ала-ажадылашсаан, а ажилдын темпин бо хүндө эрткен чылдагында болдогга ийн катан беден. Олар бо үениң дүргүзүндө 1 миллион 300 муң кубометр черин казып. Бир эвес ол доураакты чыгыс черге бедер болза, узуну 12 кубометр, доурамы болгаш бедин 10 метр чал-биле дөңөсүр. Мычазга бо ажилдарын хол-биле кылган болза 600 муң кижилүү негетинер турган ийн. Эң Габитовтуң экскаватор-биле казырган доураан демир орукка чүдүрер болза, анаа 60 муң хире вагоннар негетинер. Ийн чөл вагоннар ийн дөң тургузар болза, каш чүг километр шийдү бээр.

Эң Габитов чүгө мурнакчы бидирүлгени эвес, харын база идепкейли хөйнигичи. Комсомол комитетинде ол ам үш чыл ажим ажылдап белген. Сурагалыг экскаваторщиги Жигулевскинин төп күдүмчүзүндө турар чаагайлыг туткан чаа бакында чурттан турар. Ол хостуг шаптарында номор номчуп болушун ийнчү билдин бедип ап турар. Мурнакчы болуп дөң күзели ол чедилкинин боттандырган.

Фот. В. Михалевтуу. СЭТА-нын фотохрониказы.

А. ХАНЧИН.

Артель даргазы — колхоз бидирүлгезинде кол нижи

Ставрополь край. Э. И. Собчинский колхоз даргазына беш чыл ажылдап турар. 1950 чылда ол Фельдмаршал көдө Советиниң каттышкан үш колхозтарыңдан тургустууган Молотов аттыг көдөз ажил-агый артелиң удуруп эгелээн. Ол колхозтарын ат-сураа мычазга шоолуг үнеиң турган. Кузун чашкан кызылганың бир гектары 10 хире центнер дүжүттү берип турган. Инектен сүт саалды муң литрден эвөш турган, чыл орулагы шунту 400 муң рубль болган. Чаа дарга бир дугаарында колхозчуларын күш-ажылын органиастарын чүрүмчүдүрүшкөн болгаш чер ажилдын културалын бедилериниң дугайында сагыш сааган. Мадырны чермен-биле хандыр дөң 300 гектар шөгө кукуруза тарыламы чоруткан. Оң-биле кады колхозка мал кажааларын дүжүтүп казырар.

Артелиң ажил-херөөн эки удуруп билдир чорук эки түнелдерге чедирген. Дөң чылдың дүргүзүндө тарга култураларын дүжүттү ийн катан өскөн. Эрткен чылын ийн бидирүлгени 1950 чылга бедараа 960 литр хей сүтү саап алган. Болхостун чыл орулагы он катан өскөн.

Эрткен чылдың күзүндө Приволжьең МСУ-тин зонамың чаа болушкун болган: үш колхозту чыгыс кылдыр каттыштырган. Дуржулгалыг органиастарың Э. И. Собчинский каттышкан Маленков аттыг колхозтуң даргазына соңу-турган. Бо чылын тарга култураларын дүжүттү ийн катан өскөн. Тарааның ортумак дүжүдү гектардан чээрби центнер болуп турар.

Чурукта: колхоз даргазы Э. И. Собчинскийниң адыгы хову бригадалык шөгүдө турары.

Фот. В. Михалевтуу. СЭТА-нын фотохрониказы.

С. САНДАН.

Өшкү кадарчызы

Сүт-Хөл районуң Киров аттыг колхозунуң өшкү кадарчызы эң Припекте ийнигиз маанын баш санын өстүрер дөң кымык ажылдап келген. 133 өшкүгү беш чылдың дүргүзүндө ол 2108 баш чедир өстүргөн.

С. САНДАН.

Социалистиг чарышка алган хүлээлгезин күсөткен

Чаа-Хөл районуң Лелин аттыг көдөз ажил-агый артелиң хой фермазынын ажилдакчылары СЭКП ТБ-ның январь Пленумунуң доктаалын танышкан, ону амдырал кырында боттандырыр-биле бедиткен хүлээлгелерин алган. Олар октябрь 1-ге чедир ийниң-биле фермага 4100 баш хой турарын, өртүрү 1475 хойлардан 1482 хураганнарын менди алырын, хой бүртүзүндө 1 килограмм 400 грамм дүжүт кыргын, чай дүргүзүндө хойларын семиртигезин эки органиастарын, олар солутуштарын 3—4 каттап ээлчегитирин чорударын хүлээлгелер.

Фермазын ажилдакчылары кымыккай ажилдап турган боттарының өзүн күсөдүп шыдаанар. Ам мыда хойларын ийни баш саны 4461 болган, төрөөн 1475 хойлардан 1473 хураганнарын камгалап алган. Ферма дүк планын ажим күсөткен. Чыкы кыргылда ортумак-биле бир хойдан 1 килограмм 500 грамм дүк алдыган. Агараашкыны август 25-те дооскан, бир хой ортумак чижээ-биле 600 грамм агарын берген.

Хойларын уксазын экижидери-биле өрткөн чылын 7 баш каракул конкарларын салып алган. Ол каракулдар-биле эдилтирген 275 хойлардан 283 каракул хураганнарын доруктуруп алган.

Бо чылын фермазын хойларын Чаа-Хөл бакынын Кара-Тыт, Алың-Булак деп черлеринге база Ак-Тем бакынын сериин

С. СОТНАМ.

«Өк» совхозта тууду ажилын экижидер

«Өк» совхозунда мал кажааларын чорудан кыш бүртүзүндө совхозтуң малы бергедөшкөн таваржып, хорамчалыг болуп келген. Чурттага бакынары болгаш бидирүлгени, култура-амдыралдын оран-башкары чедилпей турар. Ажилчыларын ажаа кымырмас чоруп чуртталга бакынарының чедилшесинден болуп турар.

Байдал мындыг турбүжө, тууду ажилын совхоз директорың багы чорудуп, тууду планын чыа-чыа-биле күсөтпейн белген. Туудуң шынарын куду кызып, ону чогуру өй-шаанда чедир кылбайн турарыңдан хей-хей ашка херөгениң ажим чарылдап турар. Чижээ, ийн кажааны ам 3 ажим чыл иштинде тууду келгеш, оң туудуңа үндүрүн деп берген ашканы 1,5 каттап ажим чарылдап.

Кызып турар туудуларын кымырманын шынары аажок куду. 1954 чылда тарга саладын туткан, бо чылын ол туудуга капитал септелгени кымыр негетин турар. Ол саладын плазымың тарга кымырнар аргажок, шаарам болгаш өскө-дөз чедилтерилг.

И. ПЕТУХОВ.

Хоочун туудугу

Эрөн районуң «Коммунизмче орук» көдөз ажил-агый артелиң тууду бригадалык кижигүнү эң Ширяк колхозтуң хоочун туудуштарының бирээси. Колхоз органиастарыңдан бээр туудуга ажилдап, колхозчу чаа суурну тургузарыңа, колхозчуларын өгелден башкыларга дүргөн көдүрериниң улуг ажил-херөөнө эң Ширяк ийпеккейлиг киржи келген.

Колхозтуң тууду бригадалык хоочун туудуга эвөнүч баштадып турган, оң удуруп турган эвөнүч оналгаамы ажим күсөдүн турган. Эң Ширяктын күш-ажылы мнакшылын оң ажилдап ап кел-

ген күш-хүндериниң кемчөли бидиткан турар. Ол, 1952 чылда күш-хүвүн 390-ны, 1953 чылда — 476-ны, 1954 чылда — 486-ны, бо чылдың бирги чартымында 334-тү ажилдап алган. Хоочун башкыны бо чылын 3 аныктарын тууду ажилында өөрткөн, оң өреникчилери эитер Артаз, Дугуй, Ойдуң олар ам туудуга чедилкиниң ажилдап турарлар.

Эң Ширяк чүгө колхоз бидирүлгенине эвес, харын културалыг, ажил-агый чурттарының үлгерин көргүзүп турар. Оң башкы арым, каадевалыг, кажаалыг, чанында өгөрөтүп.

С. БАЗЫР.

Ажилчыларын ажим амдыралында таарымчалыг байдалды тургустууларың болгаш ажаа тоомча чогувуд мындыг чижектери хей. Бо дугайында кадар-биле ажилды куду дөңөсүдө тургусканы тодартай чижек болуп. Комбинатта ажилчыларын техниктиг өөредилгени органиастарың. Ажилчылар боттарының ажилдап турар станоктары болгаш өскө-дөз механизмерни чүгө үе-тура ажилдап билдир боордан өскө, оларын ханы билбей, оларын ажилгаарың, ажилчылар база эитп-адырларың техниктиг тургустуулары билбей турар. Бо бүтүгүң түнеленде механизмерниң болган чок-ла үрелип, долу күш-биле ажилдап турары таварылга эвес. Ажилчыларын ажилга кымырмас, оң үнер, кирер чоруп хей. Комбинатта доктаамал, кадр ажилчылар эвөш.

Комбинаттың директору, партия болгаш профилел органиастары ажилчыларын ийнеге хоумалыга диньянгар эвес болгаш бидирүлгени чүгө-ла айтырылагы коллективтен хоорук шийтирил турар. Улетпур комбинаттын ажилыңа районун партия болгаш совет органиастары боттуп дуза чедирбей боттарынын ажилын СЭКП ТБ-ның июль Пленумунуң негелдеринге дүштүр эде тургузар талазы-биле шүпчөт ажилдап, чурт улетпурнуң бидирүлгенин эргелет удуруп турар. Районун удуруп ажилдакчылары комбинатта барбайн, оң ажилды биле таныш эвес болуп, бидирүлгени хоужууд турарының өсүдү чылдагааннарын билбей турар.

Жокудашкындан уштунгаш мурнакчы бидирүлгелерин дөңөсине чедерде Туранның улетпур комбинаттын ажилын чаа сорулаарың негелдеринге таарымшты тургузарыңа чүгө-ла ажилды комбинаттың чедилкининиң шийтирээринге чурт улетпурнуң дулаамчалыкын көргүзөр ужурул.

Т. ЮН.

СЭТА.

Вьетнамның Демократтыг Республиказының он чыл оюн Хасонига байырлап эрттиргени

ХАНОЙ. Вьетнамның информация агенттигиниң дыңдамын ёзуугар алырга, республиканың он чыл болган өөлгө тураскалтан шериг парды болгаш ажилчы чоннарын чыскаалы Вьетнам Демократтыг Республиказын найысламы Ханой хоорайга сентябрың 2-де болуп өрткөн. Вьетнамның хамаарышпас чоруп президент Хо Ши Минниң 10 чылдар буртуңгар чарлаан чери болуп Ха-Динь шөгүдө ажилчы чоннарын төлөөлекчилери, аалчылар болгаш дипломаттыг корпустарың кижигүнери эртен эрте чыгып келгенер.

Эртенгиң 10 шах 25 минута турда президент Хо Ши Мин, Вьетнамның ажилчы чоннар партиязының чыгыне секретары Труонг Шен, Национал хураалды доктаамал комитетиниң даргазы болгаш Вьетнамның каттышкан национал фронтунуң национал комитетиниң даргазы Тон Дук Танг, премьерниң ораалкычы болгаш дашкык херектер министри Фан Ван Донг, Национал камгалалдын министр болгаш Вьетнамның улус армиязының Кол командирлыкчы генерал Во Нгуен Зиап база өскелер-дээ ийдири үнүп келдире чылганнар динияттыг адым чыкпак утканнар.

Артиллерияның даашташыкы байырлаады эгелээниң дугайын медээлээн. Президент Хо Ши Мин микрофона чедип келгеш чылганнарга ийн байыр чедирген. Республиканың тургустууларында бээр 10 чылдарын иштинде чедип алдынган улуг чарыкчаларын чаа вьетнам улустун болгаш чыаактын чоокку сорулааларын президент допчулап чуталаан.

Вьетнамның улус армиязының Кол командирлыкчы генерал Во Нгуен Зиап чыскаалган шериглери эршип ёзулааш, байырлаадын дужаалын номчаан. Ийдириң чогуу-биле чага шериглериң, моторжуктал чага шериглериң, эвентиг артиллерияның колонналары болгаш танк келектери өрткөзөн.

Ол хүн болган пардак болгаш чыскаалга 170 муң кижилер кырышкан.

СЭТА.

Чехословакияның компартиязынын Тк-зынын пленуму

ПРАГА, сентябрь 2. Чехословакияның телеграф агенттигиниң дыңдамын болза, Чехословакияның Коммунист партиязының Төп Комитетиниң Пленуму чөөмта чаз болуп өрткөн, мал ажилын моон сонгаар келдүрериниң болгаш күрүне ажил-агыйларын сорулааларын дугайында база көдөз ажил-агыйның продуктулуун бедилер дугайында Братислава Крутинниң ийпеккейли Пленумун кирижкичери дыңдап чуталаашканнар. Вильям Широкий Пленумга чүве чуталаан.

СЭТА.

В. И. Ленинниң чогаалдарының алдыгы томун КАУРР-да үндүргени

ПХЕНЬЯН. Корей парлаганын дыңдап турарын ёзуугар алырга, Корейниң Күн-ажы партиязының ном үндүрер паралага чери В. И. Ленинниң Чогаалдарының алдыгы томун корей дылга парлап үндүргөн.

СЭТА.

Антонин Запотоцкийниң кадыбының дугайында абындагы

ПРАГА. Чехословакияның телеграф агенттигиниң дыңдамын турарын ёзуугар алырга, Чехословак Республиказын президентин эң Антонин Запотоцкийниң кадымын ийни байдалы эки болуп турар. Дан эргилишкениң ажил-чорудулазынын улам ийле экижиниши болган. Хан башкыкымы болгаш судалы өйүндө болуп турар. Эң Антонин Запотоцкий өмчирерин хайтаралында үргүлчү туруп турар.

СЭТА.

Болгариянын көдөз ажил-агыйына машиналар

СОФИЯ. Болгарияның телеграф агенттигиниң дыңдамын турарын ёзуугар алырга, чурттуң машина туудушун заводтары көдөз ажил-агый машиналарын кымыр калбартып турар.

СЭТА.

Машина туудушун заводтарының продукция бидирүү үндүрүшүнүң 1948 чылдан 15 ажим катан өскөн. Русениң Георгий Димитров аттыг заводу чылдырла тракторунуң үш муң ажим аяланынанын, хей-хей тарга, сөөк ажаар комбинаттары болгаш көдөз ажил-агый өскө-дөз техникамын бидирүү үндүрүшү турар. Бо чылын ол завод үш корустуг трактор аяланынын бидирүлгени таарымштырган, виноград ажаар «ВУМ-60» деп машинамы база кымып өгөлөр.

СЭТА.

Т. ЮН.

СЭТА.

Райулетпур комбинатының ажилын чаа сорулгаларың дөңкелинге чедирер

СЭКП ТБ-ның июль Пленумунуң улетпур улам ийле көдүрер, техниктиг дөңкелге болгаш бидирүлгени органиастарын экижерин талазы-биле доктаалы улетпурга бүтү алырларың ажилдакчыларын дайныч программазы болуп. Пленум күш-ажылын органиастарын болгаш бидирүлгени технологиянын сайыраңгайдырыңче онза кичөөткөни салып, бо талазы-биле тодаргай хемчеглерин айткан.

Июль Пленумунуң төгүлүг доктаалын амдыралга боттандыар талазы-биле областыг чурт улетпур эргелелиң Туранда улетпур комбинаты (директору эң Хомуков) багай ажилдап турар. Пленумун болгашында бээр элөөн өе өрткөн. Мычазла-даа комбинат бо үениң дүргүзүндө болушун ажилын партиянын Төп Комитетиниң салган негелдеринге дүштүр чарытар тургузуп ап шыдаваан.

Комбинат күрүндө планын онаалгаларын ийни-дээ, барааның-дээ продукция талазы-биле күсөтпейн турар. Ол бо чылдың баштайгы чартымын бидирүлге программазын чүгө 85,3 хуу күсөткен. Күш-ажылын бидирүүчүлүгү бедилерин, бот-үениң кичегидерин доктаатынган планын база чүгөткөн. Туранның улетпур комбинатының жокудашкыны бидирүлгени күш-ажылын органиастарыңны суза тургусканы-биле тайыбырлаатыр.

Мыда бидирүлгени планын үргүлчү күсөдүн, эки шынарың продукцияны берип, чүткүлдү күш-ажылын үлгер чижээ көргүзүп турар мурнакчы ажилчылар эвөш эвес. Чижээ стюларар эитер Болоткин, Бестенков бидирүлгө планын ай санында 130—140 хуу, даарыкчылар эитер Скрипникова, Петерцова, Бавткова олар 150 хууудан кудулаатпай турар. Бо шыкаш мурнакчылар коллективтиң чөк бүртүзүндө бар.

Бир эвес күш-ажыды рационалды органиастар, мурнакчыларын ажилын дуржулгалын калбаа-биле непердир, күш-ажыдын сагыла-чурмуун быжыктырар болгаш механизмерни чөп ажилгаар болза Туранның улетпур комбинаты мурнакчы бидирүлгелерин бирээс бооп болуп деп чүвени үстүндө чижек тодаргай бидиткан турар.

Мычазла-даа мурнакчыларын эки дуржулгалыг комбинаттың администрация чериниң, мыда партия болгаш профилел органиастарының талазында чогуру дөңкелден албайн турар. Мурнакчы дуржулгалы непердирин олар ажилчыларын боттарынын херээ чүве, мурнакчыларын дуржулгалын ажилчылар солун-сеткүлдүн номчуп-ла алгай — деп болуп турар. Мурнакчы дуржулга дугайында бо чылдың сес айларының иштинде чыгыс-дээ лекция, беседалык болгаш солун номчулазының болбаан мычангаш таварылга эвес. Хана солун бидирүлгө мурнакчы дуржулгалы суртаалдарың чүгө-ла чыкпаса болуп ужурул. Мындыг турбүжө комбинаттың хана солуну бо чылын чыгыс катан арай боорда үгөн. Анаа бидирүлгениң болушун ажилы-биле холбашкан материалдар дык эвөш болган.

Туранның улетпур комбинатында ажилчыларын күш-ажылын чингедип, оң бидирүүчүлүгү бедилген турар чаа машиналар болгаш механизмер бар. Мычазга ол механизмерни ажиллап турары багай. Моон түнеленде механизмерниң үрелип азы ажилла чок анаа чылын турарының фактылары хей. Чижээ, стюлар чөңкелде хаарылар, өрмөкчөр, хиралээр болгаш ховглар стюлар бар. Бо станоктар электрэнергия чедилгени азы үрелгениңден ады ай ажим ажилдаваан. Моон хараазы-биле стюлар чөңкелде

Бир эвес күш-ажыды рационалды органиастар, мурнакчыларын ажилын дуржулгалын калбаа-биле непердир, күш-ажыдын сагыла-чурмуун быжыктырар болгаш механизмерни чөп ажилгаар болза Туранның улетпур комбинаты мурнакчы бидирүлгелерин бирээс бооп болуп деп чүвени үстүндө чижек тодаргай бидиткан турар.

Бо механизмерниң долу күш-биле ажилдап турары оларын үргүлчү үрелип, энергия чедилпей турарында болуп. Бо бүтүгүң хараазы-биле чөк бо чылын тууду бидирер планың оңа чартынын бедил мычазга чедип бүтүсөш албаан. Сезонда 800 муң тууду бидирер турган, оң чүгө 270 муңун хөптөөн. Оларын иштинде өрткөнгө чүгө 136 муң. Чөкө күш-ажылын органиастарың кымып сандаргай, ажилын бидирүүчүлүгү куду. Мыда ажилдап турар кижилерин 50 хууу бидирүлгенин хүн нормамын күсөтпейн турар.

С. САНДАН.

Бүтүрүлгө механизмерниң ажилдап турарың үчөдү чок. Оларын ажаала хайтаралыңын көчүгү багай болганың-дээ станоктарын доурак доозун, дат хем алы берген. Стюлар чөңкелде чаа станоктар мунд өскөндөрүнүн аянда хем бастырган. Олар 10—15 чылдарга эдилген станоктар-биле дөмөй. Бо дугайында чөк-дээ сагыш салбастаан. Даарыкчы дөңкел механизмерниң денди

